

vegt - Proeve eener handleiding
om het Neger-Engelsch-1844.

1234

98.2

HD WIDENER

HW SG4Y 2

www.libtool.com.cn

1234 . 98 . 2

www.libtool.com.cn

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

FROM THE
Subscription Fund
BEGUN IN 1858

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

THE

NEW HARTFORD

LIBRARY

1850-1851

www.libtool.com.cn

PROEVE EENER HANDLEIDING,

OM HET

NEGER-ENGELSCH,

ZOO ALS HETZELVE OVER HET ALGEMEEN BINNEN DE

KOLONIE SURINAME

GESPROKEN WORDT,

GEDURENDE DE REIS DERWAARTS TE LEREN VERSTAAN EN SPREKEN;

ONMISBAAR

VOOR ELKEN NEDERLANDER ,

DIE ZICH MET DER WOON ALDAAR DENKT TE VESTIGEN ,

EN SAMENGESTELD TEN DIENSTE VAN

JONGE ZEEVARENDEN, KOLONISTEN

EN VAN HET

ZENDELINGSHUIS

TE ROTTERDAM ,

DOOR

A. Helmig van der Vegt.

AMSTERDAM,

P. N. VAN KAMPEN,

1844.

~~8274.90~~

✓
1234.98.2

Subscription fund

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN.

INLEIDING.

Eene handleiding om het *Neger-Engelsch*, zoo als hetzelfde binnen de kolonie Suriname over het algemeen gesproken wordt, gedurende de reis derwaarts te leeren verstaan en spreken, in Holland in het licht te zien verschijnen, is zeker wat nieuws; althans het is mij niet bewust, dat hier iets dergelijks bestaat. Ligtelijk is hiervan de reden te bevroeden; niemand toch waagt zich gaarne, eene handleiding daar te stellen, ter aanleering eener onbeschaafde taal: dat is, eener taal zonder opgespoorde vaste grondregelen, die hoofdzakelijk gesproken wordt door de geringste klasse van menschen, door slaven. De ondankbaarheid dier taak doet ieder terugdeinzen. Men stelt zich tegenover een leger van waanwijze berispers en gispers, die het echter nimmer hebben willen of durven ondernemen, iets tot gemak van den zendeling, kolonist, landverhuizer of jeugdigen zeevarende ter aanleering van genoemde taal daar te stellen. Een ieder toch, die de kolonie bezocht heeft, weet, dat er geen kreoler (inboorling) gevonden wordt, die geene sterke liefde voor zijne moedertaal bezit, zoo zelfs, dat hij die spreekt met eenen trots, als ware hij een Franschman. En juist deze opmerking heeft mij het bestaan eener handleiding ter aanleering dier taal noodzakelijk doen achten. Immers door behulp van zulk een handboekje, kan men zich vrijwaren voor de onaangenaamheid, maanden lang geen deel te kunnen nemen aan de gesprekken in een land, waar men zich bevindt, of met der woon heeft gevestigd, en de zendeling zal zich, daarmede voorzien, met meer vrucht en vertrouwen onder de Negerbevolking van Suriname kunnen be-geven. Ja, hoor ik eenigen zeggen: men leert in de kolonie die negertaal spoedig genoeg; doch jammer, dat

velen met mij reikhalzend hebben uitgezien naar het bestaan van eenig werkje, dat in onze behoefte kon voorzien.

Dit een en ander heeft mij dan genoegzaam belangeloos aangespoord, tot het samenstellen en van deze *Proeve* eener *handleiding* tot het spoedig aanleeren van de taal der Negers in de kolonie Suriname, tot welker aanprijzing welligt mijne zestienjarige ondervinding in het vak van onderwijs iets kan bijdragen.

Hetgeen ik thans lever, is slechts eene oppervlakkige praktikale beoefening van het Neger-Engelsch, en geenszins is mijn voornemen geweest om hier een volledig taalkundig werk te leveren, zoo als het kleine bestek reeds van zelf genoegzaam aanduidt; het bevat niet meer dan het hoogstnoodzakelijke, om zoo spoedig mogelijk tot het gebruik dier taal te geraken. Gebreken zullen er legio in zijn; in achtnemende, dat het de eersteling is, die hier te lande het licht ziet, hebben mij dan ook geene bronnen hoegenaamd kunnen ondersteunen, behalve mijn eigen gehoor en oordeel. Ik reken dus op de bescheiden beoordeeling der verstandige gebruikers van dit handboekje. Ik heb deze oefeningen in dertig lessen behandeld, om daardoor gelegenheid te geven tot een gemakkelijker gebruik, stellende den tijd van den overtocht op ruim dertig dagen, zoodat men, elken dag eene les met vlijt behandelende, niet verlegen behoeft te staan bij de aanlanding in onze overzeesche bezitting Suriname; en ik geloof toch, dat dit van geene geringe waarde is.

Indien mijne landgenooten mij de onvolmaaktheden van deze eerste *Proeve* eener *Handleiding* ter beoefening van het Neger-Engelsch willen vergeven, en overtuigd zijn, dat ik door dezen arbeid getracht heb, om tot het nut van jonge Zeevarenden, Kolonisten, Landverhuizers en Zendelingen mede te werken, dan zal ik mij zeer beloond achten en aangemoedigd gevoelen, voort te gaan tot het daarstellen van een volledig *Leer- en Woordenboek* voor de *Taal der Negers* in de kolonie Suriname, waarin ik de grond- en afgeleide woorden naauwkeurig zal trachten op te geven.

A. H. v. D. V.

EERSTE LES.

Uitspraak. Men spreekt de woorden uit, zoo als zij naar de Nederlandsche spelling moeten worden uitgesproken, met deze opmerking, dat op de lettergreep, waarboven een streepje (—) geplaatst is, de nadruk vallen moet. B. v. *Gādo* en niet *Gadō*, *jēje* en niet *jejē*. De *g* wordt nog al eigenaardig uitgesproken en is daarom moeilijk met Hollandsche klanken te articuleren; het best komt zij overeen met de Hoogduitsche *g* in *gegangen*, en met de Hollandsche *g* in *tang* en *dingen*.

De *h* voor aan een woord staande, wordt door de Negers zelden uitgesproken; in plaats van *hem*, *horro*, zeggen zij *em*, *orro*. Nu, aan deze kwaal lijden zelfs wel onze goede Zeeuwen, Drenthe- en Twenthenaaars, die, in plaats van *het hondje in het hokje*, *et ontje in et okje* zeggen. Wij willen dus dit gebrek den goedgehartigen Neger gaarne vergeven.

Lidwoorden. De Lidwoorden zijn *da*, *de* en *het*, en *wan*, een. Zij blijven onveranderd, en worden niet overtollig gebruikt.

Zelfstandige Naamwoorden. Het getal dezer taaldeelen is zeer gering in vergelijking met dat der Hollandsche zelfstandige Naamwoorden. De oorzaak ligt in de armoede der taal zelve, waardoor het somtijds ondoenlijk is met één enkel woord zijne gedachten uit te drukken, maar men zich met geheele omschrijvingen verstaanbaar moet maken. Zoo zegt men bij voorbeeld, voor: ik bemin de eenzaamheid: *Mi lobi vo dē na mi wawan*, hetwelk letterlijk

overgezet beteekent: Ik bemin van bij mij alleen te zijn; dat toch echter hetzelfde denkbeeld in zich bevat van het enkele woord *eenzaamheid*. De zelfstandige naamwoorden zijn eveneens onveranderlijk, dat is: zij nemen geene teekens van geslacht noch van getal aan; dus is derzelver gebruik zeer eenvoudig en gemakkelijk.

VOORBEELDEN OM VAN BUITEN TE LEREN.

God.	Gādo.
Het leven.	Libi.
De dood.	Dēdde.
De wereld (aarde).	Grōntappō.
De hemel.	Hemel.
De duivel.	Didibri.
De lucht.	Winti.
Het vuur.	Fāya.
Het water.	Wātra.
De zon.	Da sen.
De maan.	Da moen.
Wolken.	Wōlko.
De donder.	Dōndro.
De regen.	Arrēen.
De zee, zout water.	Zee, sōutoe wātra.
De rivier.	Da rība.
Eene aardbeving.	Wan gronsēki.
Maneschijn.	Moēnkēnki.
De wal, het strand.	Da sjōro.
Een meer.	Wan swāmpo.
Eene sloot.	Wan gōttro.
Eene gracht.	Wan kīki.
Een weg.	Wan pāssi.
Een land.	Wan kōndro.
Eene weide.	Wan sabāna.
Eene ster.	Wan stārri.
Eene straat.	Wan strāti.
Eene markt.	Wōyowōyo, kēkesi.
Eene kerk.	Wan kērki.
Het stadhuis.	Kroēttoehōsso.

Een molen.	Wan mili.
Eene brug.	Wan brōki.
Een gasthuis.	Wan pōtihōsso.
Een gevangenhuis.	Wan doengroehōsso.

TOEPASSING OP HET VAN BUITEN GELEERDE OM TE VERTALEN.

Wan gronsēki, Gado, wan pāssi, didibri, da riba, wan gōttro, da krikī, da kondro, wōyowōyo, da sabāna, grontappo, arreēn, wātra, moenkenki, dēdde, doengroehōsso, da starri, dondro, libi, wan kēkesi, da sjōro, kroet-toehōsso, sēutoe wātra, da pōtihōsso, wan mili, wan riba, fāya, da wīnti, gottro. —

TWEDE LES.

Bijvoegelijke Naamwoorden.

De Bijv. Naamw. blijven eveneens onveranderd en worden vóór de Zelfstandige Naamwoorden geplaatst.

VOORBEELDEN OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Arm.	Pōti.
Rijk.	Goedoe.
Zoet, zacht.	Switi.
Zuur.	Soēwa.
Goed.	Boen.
Kwaad.	Ōgri.
Nieuw.	Njoen.
Oud.	Oūwro.
Dik.	Dikki.
Dun.	Fni.
Scherp.	Slāpo.
Bot.	Stōmpo.
Wijs.	Kōni.
Dom.	Doem.

Sterk.	Trānga.
Zwak.	No trānga.
Wit.	Witti.
Zwart.	Blakka.
Rood.	Rēdi.
Geel.	Geli.
Groen.	Groen.
Blaauw.	Blauwoe.
Gemengd.	Malatta.
Groot.	Bigi.
Klein.	Pikiēn.
Mooi.	Mooi.
Lelijk.	Takkroe.
Schoon.	Krien.
Vuil.	Dōti.
Even.	Pāri.
Oneven.	Noeni.
Eenige.	Toedri, som.
Breed.	Brāda.
Smal.	Smālla.
Zwaar.	Hēbi.
Ligt.	Nohēbi.
Licht.	Lēti.
Regtvaardig.	Rētifāssi.
Onregtvaardig.	Krōektoefāssi.
Beleefd.	Sābimannīri.
Onbeleefd.	No sābimannīri.
Gelukkig.	Boenhedde.
Ongelukkig.	Ōgrihedde.
Gierig.	Gridi.
Milddadig.	Nogridi.
Beschaamd.	Habi-sjeem.
Onbeschaamd.	No hābi-sjeem.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

Wan trānga gronsēki, wan tākkroe riba, sābimannīri, gridi, da pikiēn starri, nohābi-sjeem, nogridi Gādo, switi

wättra, rētifassi, da dōti göttro, njoen moen, fini wolko, mooi kroëttoehōsso, boenhedde, kōni, smalla kriki, ōgri didibri; da bigi kondro, switi winti, kōni Gādo, pari, Noeni, da krien swampo, trānga winti, da blākka wättra, da blauwoe wōlko.

2.

Het groote gevangenhuis, onbeleefd, de mooie manes-
schijn, zwaar, de lelijke weide, groot, onbeschaamd, on-
regtvaardig, een nieuwe wal, de groote zee, het kleine
meer, de breede sloot, de smalle rivier, ligt, ongelukkig,
gierig, sterk, zuur, oud, licht, schoon, bot, dom, kwaad,
het gasthuis, zoet, lelijk, milddadig.

DERDE LES.

*Bijvoegelijke Naamwoorden met Zelfstandige
Naamwoorden vereenigd.*

VOORBEELDEN OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Een hoog vaartuig.	Wan hēh bōto.
Een laag gasthuis.	Wan bīlo pōlihōsso.
Lange kleederen.	Langa klōsi.
De korte rotting.	Da sjātoe tiki.
De wijde broek.	Da wŷti broēkkoe.
Een volle inktkoker.	Wan foēloe ēnkikōkro.
Eene ledige pen.	Wan ligi peen.
Een vet kind.	Wan fāttoe pikiēn.
Een mager meisje.	Wan māngri pikien oeman.
Een rijke man.	Wan goēdoe man.
Eene arme vrouw.	Wan pōti oeman.
Een naarstige jongen.	Wan wrōkko manboi.
Een luije zoon.	Wan lēsi manpikiēn.
Eene verstandige dochter.	Wan kōni oemanpikiēn.

Een moeilijk ding.	Wan trōbi sānni.
Een gemakkelijk huis.	Wan notrōbi homso.
De dure schoenen.	Diri sōesoe.
De goedkoope laarzen.	Boenkōpoe langa soesoe.
Billijk.	Reti.
Onbillijk.	Norēti.
Dappere knechten.	Mānhätti foētoeboi.
Lafhartige buitenlanders.	Friddehätti sōutoe-wättra-sōmma.
De bedroefde bedelaar.	Da sari bēgiman.
Hardnekkig.	Habi trānga hätti.
Goedwillig.	No habi tranga hätti.

TORPASSING OM TE VERTALEN.

1.

De groote jongens, de kleine meisjes, de oude vrouwen, de zoete kinderen, een regtvaardig vreemdeling, een oud stadhuis, de breede brug, billijk, goedwillig, de goede *inboorling*¹, een onbeleefde *dief*², een *onaangename luyjaard*³, eene mooie kerk, de goede *vader*⁴, de rijke *moeder*⁵, het gelukkige huis, de ongelukkige meisjes.

1. Kriōlo.

4. Tatta.

2. Foefoeroeman.

5. Mamma.

3. Bitā lēsiman.

2.

Wan mangri oeman, da fättōe pikienoeman, da mooi oemanpikien, wan mānhätti foetoebōi, wan trōbi sānni, wan bigi doengroehosso, bita, foefoeroeman, wan bigi *djārri*¹, da pikien woyowoyo, norēti, habi tranga hätti, sabimanniri, boenkōpoe klōsi, wan ōgri sānni, da ōgri *dringihosso*², friddehätti, da takkroe dēdde, da switi libi, no habi tranga hätti, wan gridi boi, no gridi.

1 Tuin.

2. Herberg.

VIERDE LES.

www.libtool.com.cn
Voornaamwoorden.

De voornaamwoorden zijn de volgende:

Ik, mij mijn, <i>mi</i> .	Wij, ons, onze, <i>wi</i> .
Gij, u, uw, <i>joe</i> .	Gij, u, <i>oen</i> .
Hij, zij, het, <i>a</i> .	Zij, hen, haar, <i>den</i> .
Hem, zijn, haar, <i>hem</i> .	

Ik zelf, *mi srēfi*, wij zelven, *wi srēfi*.

Hem zelf of haar zelve, *hem srēfi*.

Hieruit ziet men, dat de persoonlijke, wederkeerige, en bezittelijke voornaamwoorden aan elkander genoegzaam gelijk zijn en eveneens niet veranderen.

De aanwijzende en betrekkelijke voornaamwoorden zijn *datti*, en *dissi*, dit, dat, deze, welk, hetwelk enz.

De vragende zijn:

Hoe, *Hoe*.

Wat, *Hoe sänni* (bij verkorting, *sant*).

Wie, *Hoe sōmma* (bij verkorting *somma*.)

Men wordt op gelijke wijze als in het Engelsch overgezet. Men gebruikt hiervoor dan eens de derde persoon enkelvoud *a*, dan eens de derde persoon meervoud *den*, en ook wel de tweede persoon *joe*.

VOORBEELDEN OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Haar broeder.	Hem brārra.
Zijne zuster.	Hem Sisa.
Mijne ouders.	Mi Tatta nanga Mamma.
Uwe tante.	Joe tanta.
Uw vriend.	Joe kompē.
Onze tijd.	Wi tem.
Onze ouderdom.	Wi ouwretem.
Mijn ligchaam.	Mi skien.
Mijne ziel.	Mi sili.
Haar verstand.	Hem kōni.
Hunne hoofden.	Den hēdde.
Hun aangezicht.	Den fēsi.

Mijn voorhoofd.	Mi fēsihēdde.
Ons achterhoofd.	Wi bakkahedde.
Haar mond.	Hem mōffo.
Hare wangen.	Hem symoffo.
Zijne oogen.	Hem hai.
Zijn neus.	Hem nōso.
Uw haar.	Joe wiwiri.
Uwe wenkbraauwen.	Joe haiwiwiri.
Uwe neusgaten.	Joe nosso-hōlo.
Hare tanden.	Den tisi.
Hunne kiezen.	Den bigi tisi.
Onze handen.	Wi hānnoe.
Onze regterhand.	Wi rētihannoe.
Onze linkerhand.	Wi kroēktoe hānnoe.
Hunne voeten.	Den foetoe.
Mijne vingeren.	Mi fingā.
Uwe nagels.	Joe nangla.
Zijn vleesch.	Hem mēti.
Uw bloed.	Joe bloedoe.
Ik ben warm.	Mi warān.
Gij zijt koud,	Joe kouloe.
Hij of zij is uitgegaan.	A go na dōrro.
Wij zijn niet gekomen.	Wi no ben kon.
Het is nacht.	A dē nēti.
Wat zegt gij?	Hoe sānni joe takki?
Welken weg willen wij gaan?	Hoe pāssi wi sa tēki?
Wat zullen wij doen?	Hoe sanni wi sa doe? (of) San wi sa doe?
Wat vraagt gij?	Hoe sānni joe dē aksi?
Wie is daar?	Hoe sōmma dē dappleh?
Een buitenlander.	Wan man, dissi kon na kondro ¹ .
Een weduwnaar.	Wan man, dissi hem oeman dedde ² .
Eene weduwe.	Wan oeman, dissi hem man dedde ³ .

¹ Dit letterlijk vertaald is: een man die in het land komt.

² Letterlijk vertaald, een man, die zijne vrouw dood heeft.

³ Een vrouw, die haren man dood heeft.

Ik zal dat doen.
 Dat wil ik hebben.
 Dat is goed.
 Ja.
 Neen.

Mi sa doe datti.
 Mi wānni datti.
 Datti dē boen.
 Ai, (ja).
 No.

www.libri.m.cn

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

Somma *habi*¹ foetoe, wiwiri, bloedoe, tisi, haiwiwiri, hēdde, finga, nangla, hānnoe, wan kroektoehannoe, wan rētihannoe, wan fēsi. Hoe somma dē dapleh? Joe warān. Mi koulōe. Mi brārra no ben kon. Hem sisa go na dorro. Hoe pāssi mi tatta sa tēki? Mi wanni datti. Ai. Wan oeman dissi hem man dedde dē dapleh. Wan soutoe-wattra-somma. Wan somma dissi kon nakondro aksi *toēmoesi*² sanni. No. Hoe sanni joe kompē aksi? *A*³ wanni wan *jākti*⁴, wan tiki, *tabāka*⁵, wan *kōto*⁶, wan *nēft*⁷, wan *pikiennēfi*⁸,

1. hebben.	5. tabak.
2. vele.	6. vrouwenrok.
3. hij.	7. mes.
4. rok.	8. knipmesje.

2.

De weduwenaar *met*¹ zijnen vriend is uitgegaan. Ik *geloof*² dat. Wat vraagt uw broeder? Hij vraagt *geld*³, verstand, tijd. *Zeg*⁴ hem (dat¹) hij *een weinig wachte*⁵. Wat zegt gij? Dat is goed. Zijn zoon *heeft*⁶ eenen breeden neus, een smal voorhoofd, lange beenen, dikke *wangen*⁷, zware *armen*⁸, kleine handen met stompe vingers. Een boom heeft takken, *wortels*⁹, *bast*¹⁰ en *bladen*¹¹,

1. nanga.	3. mōnni.
2. bribi.	4. tākki.

¹ De ingeslotene woorden als, (dat) moeten in deze alsmede in de volgende toepassingen niet vertaald worden.

5. tan pikienso.	9. roetoe.
6. habi.	10. boeba.
7. symoffo.	11. wiriwiri.
8. tappoe hannoe.	

www.libtool.com.cn

VIJFDE LES.

Alvorens wij tot de werkwoorden overgaan, moeten wij nog met een enkel woord spreken over de trappen van vergelijkingen der bijvoegelijke naamwoorden. Voor hen, die het Engelsch verstaan, is hierin niets nieuws, en zij, die het niet verstaan, zullen het gemakkelijk begrijpen kunnen, want de zaak is eenvoudig. De vergelijkende trap moet gemaakt door *morro*, meer, vóór het bijvoegelijk naamwoord of bijwoord te plaatsen. Bij voorb.:

bāgi, groot, *mōrro bāgi*, grooter
pikiēn klein, *mōrro pikiēn* kleiner
grīdi gierig, *mōrro grīdi* gieriger.

De overtreffende trap wordt gevormd door *da morro* vóór de stellende trap te voegen. Bij voorb.:

Boenhedde, gelukkig, *morro boenhedde* gelukkiger,
da morro boenhedde gelukkigste.

Aanmerking. Even als in het Engelsch, wordt in het Neger-Engelsch het lidwoord *wan* bij de bijvoegelijke naamwoorden gevoegd, wanneer deze als zelfstandig voorkomen, dat wil zeggen, wanneer zij niet gevolgd worden door een zelfstandig naamwoord en echter een lidwoord voor zich nemen. Bij voorb.

Dat is het beste. *Datti dē da morro bēttre wan.*
 Dat is de grootste. *Datti dē da morro bīgi wan.*
 Deze is de slechtste. *Dissi dē da morro ogri wan.*
 Dit is de lelijkste. *Dissi dē da morro takkroe wan.*

De volgende twee bijvoegelijke naamwoorden zijn onregelmatig, als:

veel, *toēmoesi*, meer, *morro*, meest, *da morro*, goed, *boen*, beter, *bēttre*, best, *da morro bēttre*, of *da morro boen*.

Hier over voorbeelden van toepassing op te geven, zal wel niet noodig zijn; wij laten dus hier eenige spreek- termen om van buiten te leeren volgen.

Geef mij brood.	Gi mi brēdde.
Haast u.	Mēki hēsi.
Ik wil niet.	Mi no wannī.
Kom ras.	Kon hēsi.
Het is laat.	A dē lāti.
Eet.	Njam.
Drink.	Dringi.
Zie toe, pas op.	Loēkoe boen.
Goeden dag.	Odi.
Goeden avond.	Navoe.
Kom in.	Kon na inni.
Kom hier.	Kon deja.
Het is waar.	A dē troe.
Het is al te waar.	A dē toēmoesi troe.
Waarlijk het is zoo.	Troetroe a dē so.
Ja gewis.	Troetroe.
Ik geloof van ja.	Mi bribi ai.
Ik geloof neen.	Mi bribi no.
Ik zeg van ja.	Mi takki ai.
Ik zeg van neen.	Mi takki no.
Ik had liever.	Na mi a morro bēttre.
Ik heb honger.	Mi hangri.
Ik ben dorstig.	Mi hābi dreh.
Ik bedank u.	Mi takki joe tangi.
Waarom?	San hēdde?
Sluit de deur.	Slottro da dēro.
Open de deur.	Oppo da dēro.
Sluit het venster.	Tappoe da fēnsre.
Gij hebt gedaan.	Joe kaba.
Antwoord mij.	Pikki mi.
Hoor hier.	Jeri deja.
Ik hoor u.	Mi jeri joe.
Ik luister.	Mi hāki.
Hoe vaart gij.	Hoe fa joe tani?

Hoe vaart Mijnheer.	Hoe fa Māsa tan?
Hoe vaart Mevrouw.	Hoe fa Missi tan?
Hoe vaart mijn beste vriend.	Hoe fa joe tan māti?
Zijt gij het?	A dē joe?
Ik vaar wel.	Mi tan boen.
Vaarwel.	Adjossi.

ZESDE LES.

Werkwoorden.

De werkwoorden zijn aangaande derzelver vervoeging alle regelmatig, aangezien zij geene veranderingen ondergaan. Zij worden vervoegd als de Maleische, en hebben vier *wijzen*, even als in het Hollandsch en andere talen, doch tellen geen gelijk getal *tijden*. De Neger-Engelsche taal heeft slechts drie tijden, als den *tegenwoordigen*, *verledenen*, en *toekomenden* tijd zonder meer: zoo dat de *onvolmaakt verledene*, de *volmaakt verledene* en de *meer dan volmaakt verledene tijd*, als één verledene tijd gevormd worden door het hulpwoord *ben*, in het Maleisch *soeda*. De *eerste toekomende* en de *twéede toekomende tijd* worden als één toekomende tijd gevormd door het hulpwoord *sa*, in het Maleisch *nanti*. Omtrent de werking der werkwoorden zijn zij *bedrijvend*, *onzijdig*, *wederkeerend* en *onpersoonlijk*, waarbij dus de *lijdende* en *vragende* werkwoorden vervallen. Het *lijdende* werkwoord wordt altijd *bedrijvend* voorgesteld. Zoo zegt men in het Neger-Engelsch in plaats van „*ik word gestraft*” men *strakt mij* of *hij* of *zij strakt mij*.

De *vragende* werkwoorden vervallen, omdat de persoonlijke voornaamwoorden altijd vóór het werkwoord staan blijven, en alleen door stembuiging aangetoond moet worden, of het eene vraag is of niet, b. v.: ik krijg geld, *mi kisi monni*. Krijg ik geld? *mi kist monni??* en niet *kisi mi mōnnt?*

VERVOEGING VAN HET HULPWOORD HEBBEN.

Ik heb een pond kaas.	Mi hābi wan pōntoe kāsī.
Gij hebt een half pond boter.	Joe hābi wan hāfoe pōntoe bōtro.
Hij of zij heeft een el linnen.	A hābi wan jāri-linni.
Wij hebben een flesch wijn.	Wi hābi wan bāttla wien.
Gijlieden hebt eene mand	Oen hābi wan manki patātta.
aardappelen.	
Zij hebben eenen zak koffij.	Den hābi wan sākka koffi.
Ik had een kantoer.	Mi ben hābi wan kantoro.
Gij hadt papier.	Joe ben hābi papira.
Hij, zij of het had.	A ben hābi.
Wij hadden.	Wi ben hābi.
Gij hadt.	Oen ben hābi.
Zij hadden.	Den ben hābi.
Ik heb gehad enz.	Mi ben hābi.
Ik zal hebben.	Mi sa hābi.
Gij zult hebben.	Joe sa hābi.
Hij zal hebben.	A sa hābi.
Wij zullen hebben.	Wi sa hābi.
Gij zult hebben.	Oen sa hābi.
Zij zullen hebben.	Den sa hābi.
Ik zal gehad hebben.	Mi sa hābi.
Wij zullen gehad hebben.	Wi sa hābi.
Ik zou hebben.	Mi ben sa hābi.
Gij zoudt hebben.	Joe ben sa hābi.
Hij zou hebben.	A ben sa hābi.
Wij zouden hebben.	Wi ben sa hābi.
Gij zoudt hebben.	Oen ben sa hābi.
Zij zouden hebben.	Den ben sa hābi.
Ik zou gehad hebben.	Mi ben sa hābi.
Zij zouden gehad hebben.	Den ben sa hābi.
Heb liefde.	Hābi lōbi.
Hebt liefde.	Oen hābi lōbi.
Laat hen liefde hebben.	Mēki den hābi lōbi.
Laat ons liefde hebben.	Mēki wi hābi lōbi.
Dat ik vrees hebbe.	Datti mi hābi frēdde.
Dat gij zorg hebbet.	Datti joe hābi mēmre.

Dat hij geduld hebbe.	Datti a habi pasēsi.
Dat wij den tijd hebben.	Datti wi habi da tem.
Dat gij vrtes hebhet.	Datti oen habi frēdde.
Dat zij zorg hebben.	Datti den habi mēmre.
Dat ik hadde.	Datti mi ben habi.
Dat hij hadde.	Datti a ben habi.
Dat zij hadden.	Datti den ben habi.

Aanmerking. Het ontkennend bijwoord *niet*, *no*, staat altijd vóór het werkwoord, b. v. ik eet niet meer, *mi no njam motto*. Ook wordt *no* voor het werkwoord gezet, wanneer dit gevolgd wordt door een optkennend bijwoord of bijvoegelijk naamwoord, als: *niets*, *geen*. b. v.: Ik zal *niets* te doen hebben. *Mi no sa habi noti vo doe*. Hij heeft *geen* verstand. *A no habi koni*. Ik heb *geene* kinderen. *Mi no habi no aue pikien*.

ZEVENDE LES.

TOEPASSING OP HET VOORGAANDE.

1.

Mi habi wan brāra nanga wan sisa, en joe habi man-hätti. — Den habi *trebi*¹. — A no ben habi *hangri*²; *māra*³ wi ben habi *dreh*⁴. — Den no ben habi wan man-pikien, māra wan oemman-pikien, joe habi *rēti*.

1. Verdriet.

3. Maar.

2. Honger.

4. Dorst.

2.

Mi tatta ben habi *mēmre*. Mi no habi *noti vo doe*, en wi no ben *sa habi noti vo doe toe*¹. — Joe sa habi wan hosso, wan *kakra*, wan *djarri nanga wan boen*². — Joe ben habi *frēdde*. — Meki den habi *lobi*. — A sa habi

*kompē*³, *njam*⁴, *nanga dringi*. *Lōekoe da Missi hābi rāsi-hātti*⁵.

1. Ook.

2. Boom.

3. Gezelschap.

4. Eten.

www.libroni.com.cn

5. Kiespijn.

3.

Gij hebt geld. — Hij heeft geen geld. — Wij hadden verdriet; maar hij had gelijk. — Gij hebt eene zuster. — Gij hadt honger. — Wij hadden moed. — Een vader, eene moeder, een zoon, eene dochter met haar kind. — De heer heeft zorg. — Eene moeder had vrees. — Eene dochter had eene *stekte*¹. — De zoon zou niets te doen hebben. — Gij zoudt (eene) *verkoudheid*² gehad hebben. — Laat ons liefde hebben. — Hebt gij geen *dokter*³?

1. Siki.

3. Dokter.

2. Verkoudte.

ACHTSTE LES.

VERVOEGING VAN HET HULPWOORD WEZEN OF RIJN.

Wezen of zijn.

Zijnde.

Geweest.

Ik ben tevreden.

Gij zijt boven.

Hij is beneden.

Wij zijn groot.

Gij zijt klein.

Zij zijn *wail*.

Ik ben geweest.

Gij zijt geweest.

Hij is geweest.

Dē.

Dē.

Ben dē.

Mi dē tefridde.

Joe dē na tāppoe.

A dē na gron.

Wi dē bigi.

Oen dē pikien.

Den dē dōti.

Mi ben dē.

Joe ben dē.

A ben dē.

Wij zijn geweest.
 Gij zijt geweest.
 Zij zijn geweest.
 Ik zal zijn.
 Gij zult zijn.
 Hij zal zijn.
 Wij zullen zijn.
 Gij zult zijn.
 Zij zullen zijn.
 Ik zou zijn.
 Gij zoudt zijn.
 Hij zou zijn.
 Wij zouden zijn.
 Gij zoudt zijn.
 Zij zouden zijn.

Wi ben dē.
 Oen ben dē.
 Den ben dē.
 Mi sa dē.
 Joe sa dē.
 A sa dē.
 Wi sa dē.
 Oen sa dē.
 Den sa dē.
 Mi ben sa dē.
 Joe ben sa dē.
 A ben sa dē.
 Wi ben sa dē.
 Oen ben sa dē.
 Den ben sa dē.

TORPASSING.

1.

Zijn broeder en zijne zuster zijn *zeer*¹ warm geweest. — De *koning*² zal regtvaardig zijn. — Eene *koningin*³ is onregtvaardig geweest. — De aardappelen zijn niet lekker. — *Koek*⁴ is zoet. — *Peper*⁵ en *zout*⁶ is op de *tafel*⁷. — De *appelen*⁸ en *peren*⁹ zijn aan de boomen. — De *kooper*¹⁰ is een dief geweest. — De *verkooper*¹¹ zou bedroefd zijn. — Is de *tuinman*¹² daar? — Gij zijt boven geweest. — Is zij beneden geweest? — Neen, maar zij is in de *keuken*¹³. — Zou hij op den *zolder*¹⁴ geweest zijn? — Ja, maar hij zal *spoedig beneden komen*¹⁵. —

1. Toemoesi.
2. Konink.
3. Koninkwēfi.
4. Koekoe.
5. Peppre.
6. Soutoe.
7. Na tāffa.
8. Applā.

9. Pēri.
10. Baaiman.
11. Sēriman.
12. Djarriman.
13. Na koekroe.
14. Na soldro.
15. Kon hēsi na gron.

NEGENDE LES.

www.libtool.com.cn
 OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Ik weet dat niet.	Mi no sābi datti.
Ik weet daar niets van.	Mi no sābi nōti va datti.
Hij wist er niets van.	A no ben sābi nōti va datti.
Wij wisten het voor u.	Wi ben sābi datti bifo joe.
Ik heb het niet geweten.	Mi no ben sābi datti.
Niet met mijn weten.	No nanga mi sabi.
Zonder mijn weten.	Sonro mi sabi.
Zij wist het zeer wel.	A ben sabi datti boen boen.
Ik ken hem van aanzien.	Mi sabi hem na fēsi.
Ik ken haar genoeg.	Mi sabi hem noffo.
Gij kent hem.	Joe sabi hem.
Kent gij hem.	Joe sabi hem?
Ik heb uwen naam vergeten.	Mi vergiti joe neem.
Kent Mejufvrouw u?	Missi sabi joe?
Ja, zij kent mij.	Ai, a sabi mi.
Hoe oud zijt gij?	Hoe ouwroe joe dē?
Hoe oud is dit kind?	Hoe ouwroe dissi pikien dē?
Het is zeven jaren.	A ouwroe sēbi jārī.
Het is jonger dan het mijne.	A morro jongoe lēki mi pikien.
Het uwe is acht jaren gepas- seerd.	Joe pikien passa āiti jārī.
Ik heb gedacht dat het ouder was.	Mi ben memre datti a morro ouwroe.
Het is gezond, dat is het voor- naamste.	A dē boen, datti boen noffo.
Zijt gij getrouwd?	Joe trouw?
Hoe dikwijls zijt gij getrouwd geweest?	Hoe mēni trom joe ben trouw kaba.
Hoeveel vrouwen hebt gij ge- had?	Hoe mēni oeman joe ben habi kaba?
Leeft uw vader nog?	Joe tatta dē na libi jette?
Neen, Mijnheer! mijn vader is dood.	No Masra! mi tatta dedde.

Mijne moeder is al zes jaren Mi mamma dedde siksi jari
dood. kaba.

Kom binnen, als het u be-Kon na inni, iffi joe plisi.
lieft.

Ik zal u den weg wijzen. Mi sa sori joe da passi.

TIENDE LES.

VERVOEGING VAN HET WERKWOORD VRAGEN. AKSI.

Stekkende tot voorbeeld voor alle andere werkwoorden, met die opmerking, dat in het Neger-Engelsch, even als in het Engelsch van *to do*, dikwijls gebruik gemaakt wordt van het hulpwoord *dē*. Zoo zegt men: Hij leeft, *A libi*; maar ook even goed: *A dē libi*. — Wij vragen, *wi aksi*, maar ook *wi dē aksi*. —

Vragen.

Aksi.

Vragende.

Aksi.

Gevraagd hebben.

Ben aksi.

Ik vraag.

Mi aksi.

Gij vraagt.

Joe aksi.

Hij vraagt.

A aksi.

Wij vragen.

Wi aksi.

Gij vraagt.

Oen aksi.

Zij vragen.

Den aksi.

Ik vraagde of heb gevraagd.

Mi ben aksi.

Gij hebt gevraagd.

Joe ben aksi.

Hij heeft gevraagd.

A ben aksi.

Wij hebben gevraagd.

Wi ben aksi.

Gij hebt gevraagd.

Oen ben aksi.

Zij hebben gevraagd.

Den ben aksi.

Ik zal vragen.

Mi sa aksi.

Gij zult vragen.

Joe sa aksi.

Hij zal vragen.

A sa aksi.

Wij zullen vragen.

Wi sa aksi.

Gij zult vragen.
 Zij zullen vragen.
 Ik zou vragen.
 Gij zoudt vragen.
 Hij zou vragen.
 Wij zouden vragen.
 Gij zoudt vragen.
 Zij zouden vragen.
 Vraag.
 Laat ons vragen.
 Laat hen vragen.

Oen sa aksi.
 Den sa aksi.
 Mi ben sa aksi.
 Joe ben sa aksi.
 A ben sa aksi.
 Wi ben sa aksi.
 Oen ben sa aksi.
 Den ben sa aksi.
 Aksi.
 Meki wi aksi.
 Meki den aksi.

TOEPASSING OP HET VOORGAANDE.

1.

Takki nanga den, so joe plisi. — Joe dē takki Duits¹? No Maara, mi no kan takki Duitsi, mara mi takki Eng²lisi. So so, mi dē takki Eng²lisi *pikiense*³. — San⁴ (1) joe de takki. Tappoe joe moffo. Mi no wāni *samtri*⁵. Da oeman no dē doe noti lēki *takkt takkt*⁶. Aia dē troe, mi *jere*⁷ datti. Datti dē wan *leh*⁸. A no ben takki noti *gi*⁹ mi. — Da pikien missi no ben takki mi nē wan *njoensoe*¹⁰. Mi sa takki datti gi hem. — Joe ben sa takki datti gi den. A dē wan takki, *dissi foeloe somma dē takki*¹¹. (2) — San joe doe? Mi skriji, *baya*¹². — San joe plisi *vo wani*¹³. — Mi sabi *boen boen*¹⁴, san joe wani. — No *broko joe hatti*¹⁵. — Mi no sa *wani vo datti*¹⁶. — Da wrokko *kaba*¹⁷.

1. Hollandsch.

3. Wat.

2. Een weinig.

4. Zwijgen.

(1) San is eene verkorting van *Hoe sammi*, zulke verkortingen treft men dikwijls aan in het Neger-Engelsch; zoo ook zegt men in het dagelijksche leven, *da troe* in plaats van *A dē troe*; *da boen* in plaats van *A dē boen*; wij zullen hierop op meer geschikter tijd en plaats terugkomen.

(2) Letterlijk vertaald is dit: *Het is een zeggen, dat vele menschen zeggen*. Aan zulke zamenstellingen erkent men de armoede deser taal.

5. Snappen.	11. Maat, vriendje.
6. Hooren.	12. Te hebben.
7. Verdichtsel.	13. Zeer wel.
8. Tegen, aan.	14. Bekommer u niet.
9. Nieuws, tijding.	15. Kwalijk nemen.
10. Gemeen zeggen ² .	16. Is gedaan. —

ELFDE LES.

TOEPASSING OP HET VOORGAANDE.

Wat hebt gij *te doen*¹? — Ik heb al gedaan. — Wat zullen zij u *geven*²? — Wat heeft uw meester³ u *be-loofd*⁴? — Wat moet⁵ de meid⁶ gaan *kalen*⁷? — Ga zien⁸ of zij *weder gekomen is*⁹. — Is Mijn Heer uw meester te huis? Neen Mevrouw! hij is uitgegaan. Wanneer zal hij wederkomen? Nu, ik ga *heen*¹⁰, goeden dag FRIDRIK¹¹. — Daar is Mijn Heer aan de deur! Mijn Heer! daar is iemand¹² om u te spreken¹³. — Wat voor iemand is het? Hoe heet zij¹⁴? — Ik ken haar niet. Ik heb haar hier niet meer¹⁵ gezien. Hoe is zij gekleed¹⁶? — Zeg haar dat zij een weinig wachte¹⁷. — Ik ben zeer blijde¹⁸ u te zien. Hoe gaat het? Zeer wel God dank¹⁹. — Ga zitten²⁰. — Ik dae u misschien belet²¹. — Gij doet mij geen belet. Ik zal op een' anderen tijd²² weder komen. Ik bid u te blijven. Daar komt volk²³. — Dat spijt mij zeer²⁴.

1. Vo doe.	9. Kon bakka.
2. Gi.	10. Weh.
3. Masra.	11. Fridriki.
4. Pramisi.	12. Wan somma.
5. Moesoe.	13. Vo takki nanga joe.
6. Oeman.	14. Hoe fa hem nem.
7. Go tēki.	15. Nimre dejā.
8. Go loekoe.	16. Hoe klosi a wēri?

17. Tan.	21. Mi dē sontem na joe passi.
18. A boen na mi vo troe.	22. Tratrom.
19. Gādo tangi.	23. Somma dē kon.
20. Go siddon.	24. Datti hatti mi vo troe.

TWAALFDE LES.

Alphabettische Lijst der Werkwoorden, in de volgende Toepassingen voorkomende.

OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Achten.	Habi respekti.
Aanhooren.	Jēri.
Aankleeden.	Wēri klosi.
Aantrekken.	Wēri.
Aankomen.	Kon.
Aanreiken.	Gi.
Aanroepen.	Bēgi.
Aanpassen.	Fiti.
Afvallen.	Fadon komoppo.
Antwoorden.	Piki.
Afkomen.	Sakka.
Afvegen.	Figi.
Avond eten.	Njam sāba.
Bedriegen.	Koli.
Begraven.	Bēri.
Bekijken.	Kroetoe.
Belet doen.	Māni vo datti.
Beminnen.	Lobi.
Bekennen.	Takki rēti.
Berouwen.	Kon hāti bakka.
Beven.	Bēfi.
Beproeven.	Tēsi.
Beloven.	Pramīsi.
Bewaren.	Kibri.

Betalen.	Pai.
Beschadigen.	Kisi mankēri.
Blazen.	Bloo.
Bloeden.	Lonbloedoe.
Borgen.	Borgoe.
Binden.	Tai.
Boete betalen.	Pai boetoe.
Brengen.	Tjarri.
Breken.	Broko.
Believen.	Plisi.
Bidden.	Bēgi.
Barsten.	Priti.
Begeeren.	Dē hangri.
Beslechten	Koti.
Dansen.	Tangi.
Drinken.	Dringi.
Dorstig zijn.	Habi dreh.
Droomen.	Dreem.
Dansen.	Dansi.
Drukken.	Kwiensi.
Donderen.	Dondro.
Eten.	Njam.
Foppen.	Koli.
Gapen.	Oppo moffo.
Gieten.	Kanti.
Gehoorzamen.	Harki.
Gebeuren.	Passa.
Gelooven.	Bribi.
Gaan.	Wākka, go.
Groeijen.	Groo.
Groeten.	Takki odi.
Geven.	Gi.
Gevoelen.	Fili.
Honger krijgen.	Kisi hangri.
Haasten.	Hēsi hēsi.
Helpen.	Reppi.
Hooren.	Jēri.
Huren.	Joeroe.
Huilen.	Kreh.

Houden.
 Hangen.
 Hinderen.
 Hengelen.
 Inkomen.
 Inpakken.
 Jagen.
 Kaauwen.
 Kennen.
 Kussen.
 Komen.
 Klimmen.
 Kwaad worden.
 Kwalijk nemen.
 Knorren.
 Knellen.
 Kloppen.
 Koopen.
 Kijken.
 Krabben.
 Knijpen.
 Kittelen.
 Kijven.
 Krakeelen.
 Kammen.
 Koken.
 Leven.
 Liegen.
 Lagchen.
 Luisteren.
 Leeren.
 Leenen.
 Laden.
 Lossen.
 Loopen.
 Liggen.
 Leggen.
 Laten.
 Middagmaalhouden.

Holi.
 Hanga.
 Trobi.
 Hoekoe, fissi.
 Kon na inni.
 Pakka sanni.
 Honti.
 Kaauw.
 Sābi.
 Bossi.
 Kon.
 Klem.
 Hātibron.
 Māni vo datti.
 Kroetoe.
 Piengi.
 Fom.
 Bai.
 Loekoe.
 Krābboe.
 Piengi.
 Kigli.
 Kroetoe.
 Kwāri.
 Kam wiwiri.
 Boli.
 Libi.
 Leh.
 Laffoe.
 Harki.
 Lēri.
 Lēni.
 Lai.
 Poeloe lai.
 Wakka.
 Diddon.
 Poti.
 Meki, libi.
 Njam dinatem.

Mengen.
 Nemen.
 Niezen.
 Ondervinden.
 Ontbijten.
 Onthalen.
 Opstaan.
 Overgeven.
 Onderrigten.
 Opvoeden.
 Omhelzen.
 Ontmoeten.
 Onthouden.
 Ontbreken.
 Openen.
 Ontvangen.
 Ontbieden.
 Ontdekken.
 Proeven.
 Pijn doen.
 Plukken.
 Plagen.
 Raden.
 Rooken.
 Rusten.
 Roepen.
 Ruilen.
 Reinigen.
 Ruiken, rieken.
 Slapen.
 Smaken.
 Spelen.
 Springen.
 Stelen.
 Sluiten.
 Schoonmaken.
 Stooten.
 Schieten.
 Spuwen.

Moksi.
 Teki.
 Meki etsje.
 Ondrofindi (fli).
 Njam breki.
 Traktēri.
 Tanoppoe.
 Pijoo.
 Sori.
 Kwēki.
 Brassa.
 Miti.
 Memre.
 Mankēri.
 Oppo.
 Kisi.
 Sendi teki.
 Findi.
 Tēsi.
 Hāti.
 Pikki.
 Trobi.
 Raai.
 Smoko.
 Bloo.
 Kāli.
 Kenki.
 Krien.
 Smēli.
 Slibi.
 Tēsi.
 Pleh.
 Jompo.
 Foefoeroe.
 Slottro, tappo.
 Krien.
 Troesoe.
 Soetoe.
 Spiti.

Schreeuwen.
 Snappen.
 Schrijven.
 Scheuren.
 Snijden.
 Schuldig zijn.
 Storten.
 Straffen.
 Slokken.
 Slaan.
 Trekken.
 Tuchtigen.
 Trouwen.
 Uitkleeden.
 Vasten.
 Verantwoorden.
 Verzadigen.
 Vallen.
 Verloochen.
 Vreezen.
 Vragen.
 Vechten.
 Vinden.
 Verbergen.
 Verstaan.
 Vergeten.
 Verkoopen.
 Verliezen.
 Vuilmaken.
 Verzuimen.
 Veranderen.
 Wandelen.
 Willen.
 Winnen.
 Wegen.
 Wachten.
 Wegloopen.
 Waarschuwen.
 Wrijven.

Bali.
 Takkitakki.
 Skrifi.
 Priti.
 Koti.
 Habi paiman.
 Trosoe.
 Fom.
 Swali.
 Fom.
 Hali.
 Fom.
 Trouw.
 Poeloe klosi.
 Joejoe.
 Takki na fësi.
 Bëlefoeloe.
 Fadon.
 Takki leh.
 Friddle.
 Aksi.
 Fëti.
 Findi.
 Kibri.
 Jëri, sabi.
 Fergiti.
 Sëri.
 Lassi.
 Döti.
 Lassi tem.
 Trom, kenki,
 Kuiri.
 Wani.
 Winni.
 Wigi.
 Tân loekoe.
 Ron wëh.
 Takki na fësi.
 Robi.

Weenen.	Kreh.
Wedden.	Streh.
Wasschen.	Wassi.
Wassen.	Groo.
Welvaren.	Tanboen.
Wakker worden.	Wiki.
Wenschen.	Wensi.
Wijzen.	Sōri.
Zingen.	Singi.
Zeggen.	Takki.
Zweten.	Swēti.
Zoeken.	Soekoe.
Zegenen.	Blessi.
Zien.	Si, loekoe.
Zwijgen.	Tan tiri.
Zenden.	Sendi.
Zetten.	Sēti.
Zwemmen.	Sweem.

DERTIENDE LES.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

De tafel *is gedekt*¹. Het is tijd om te eten. — Ik heb honger en dorst, ik kan niet langer wachten. Het is al laat. Het is nog geen *één uur*². — *Vergeef mij*³ het is zoo niet. *Zet u*⁴ aan tafel. *Schikt het u*⁵ (dat) wij God bidden. Geef mij brood. Zult gij al dat brood wel eten? Eet *zindelijk*⁶.

1. Dēki.
2. Wan horro.
3. Pardon mi.

4. Siddon.
5. Joe plisi.
6. Nanga maniri.

Joe dē njam toemoesi hēsi. Joe dē gridi toemoesi. — Njam morro bredde nanga joe mēti. — Siddon rēti na joe stoeloe. — No diddon na taffla tappoe. — Takki alla somma deja odi. — Joe sabi joe lēri kaba? Ai, mi sabi hem boen been. No drai na passi, so joe go na skoloe. Mi go tēki pikien winti¹. Hoe plēsi wi sa go? Hoe plesi joe sa tjarri mi? Joe sabi man mooi plēsi vo go kairi²?
 1. Buitenluchtje. 2. Wandelen.

VEERTIENDE LES.

BIJWOORDEN EN BIJWOORDELIJKE UITDRUKKINGEN OM VAN BUTTEN TE LEEREN.

Voor eenigen tijd.	Toedri tem passa.
Eerst.	Fōssi.
In alle gevallen.	Na alla fāssi.
Te vroeg.	Toemoesi froekoe.
Een weinig.	Pikienso.
Somtijds.	Sontem.
Tot van avond.	Teh sābatem.
Tot morgen.	Teh tamāra.
Tot morgen ochtend.	Teh tamāra māmatem.
Tijds genoeg.	Tem noffo.
Van daag.	Tideh.
Dikwijls.	Noffo trom.
Aanstands.	Djosno.
Zeer wel.	Boen boen.
Geenszins.	No no.
Vroeg, laat.	Froekoe, lāti.
Van te voren.	Na fēsi.
Nergens.	No wan pleh.
Ergens.	Wan pleh.

Haast.	Pikienmorro.
Altijd.	Alla tem.
Lekker.	Switi.
Nu, tegenwoordig.	Noja.
Zeer, heel.	Vo troe, kwutti kwutti.
Anders.	Trafassi.
Jammer.	Wan hati sanni.
Wijsselijk.	Konifassi.
Alleen.	Wawan.
Juist.	Rētifassi.
Integendeel.	Kontrāri.
Digt bij.	Klosi bei.
Zoo gezegd, zoo gedaan.	So den takki, so den doe.
Zachtelijk.	Sāfri safri.
Zeer zachtjes.	Safri kwutti kwutti.
Onderwijl.	Na onro da tem.
Des te erger.	Morri ogri.
Hartelijk.	Tangi-Tangi.
Inderdaad.	Troe-troe.
Alle dagen.	Alla deh.
Bijna.	Pikien morro.
Genoeg.	Noffo.
Zeker.	Troetroe.
Straks.	Bamba.
Misschien.	Sontem.
Elkander.	Malkandra.
Nooit.	Nimre.
's Morgens.	Māmatem.
's Middags.	Dīnatem.
's Namiddags.	Bakkadīna.
's Nachts.	Na nēti.
's Avonds.	Sābatem.
Morgen namiddag.	Tāmara bakkadina.
Te middernacht.	Na mindri nēti.
Gisteren.	Jesredek.
Gisteren avond.	Jesredek Sābatem.
Des anderen daags.	Da tra deh.
Overmorgen.	Trā tamāra.
Eergisteren.	Tra jesredek.

In de toekomende week.	Na wiki dissi dē kon.
Binnen veertien dagen.	Na inni toe wiki.
Het is eene maand geleden.	A passa wan moen.
Een vierendeel jaars.	Dri moen.
In den droogen tijd.	Na drehtem.
In den regentijd.	Na arreentem
Op Nieuwjaarsdag.	Na Njoenjarideh.
In het begin.	Na bigin.
In het midden.	Na mindri.
Het einde.	Da kaba, kroeboi.

Aanmerking. De Bijwoorden *zeer, heel, vo troe kwutti* worden niet gebruikt als in het Hollandseh, maar men plaatst dezelve doorgaans achter het Bijwoord of Bijvoegelijk Naamwoord: zoo zegt men: zij rieken *zeer liefelijk*, den *smēli switi vo troe* en niet *troe switi*. Gij moet *zeer zachtjes* loopen, *joe moesoe wakka safri kwutti kwutti*, en niet *kwutti kwutti safri*.

VIJFTIENDE LES.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

Joe habi mooi blommiki toe? Ai, toedri roscoe, anglierki nanga jasmyn *dejaso*¹. — Reppi wi vo pikki den. — Den smēli switi vo troe. — Dissi dē mooi blommiki toe. — Wan hāti sanni, datti den. ~~mo~~ dē smēli. — Jasmyn dē smēli trānga *ageēn*². — Joe wanū wan *takki*³ rosmaryn. —

1. Daar zijn.

3. Takje.

2. Daarentegen.

2.

Ik wandel dikwijls alleen. *Want*¹ ik bemin *de eenzaamheid*². — *Het plantaadje-leven* zou mij wel bevallen.³ —

Kom, laat ons nu te zamen ontbijten. — Neen ik heb geen' tijd daar voor. — Dat spijt mij zeer. — Maak mijne complimenten aan den Heer 1. — *Vaarwel.*

1. Bikassi.

3. Mi habi plisiri toemoesi

2. Vo dē na mi wawan. vo libi na planasi.

3.

A ben wiki so djosno. — Wi habi slibi tem noffo. — A ben droom noffotrom. — A habi dreh sontem. — Mi kisi hangri pikienso. — Den tesi fossi. — *Ka*¹, joe slibi jette? — Joe no habi sjeem vo slibi so langa? — A dē toemoesi mooi wēri vo diddon so langa no bedde. — Hoe lati wi dē dan? A dē pikien morro sēbi horro. A no kan dē so lati. — *Slibi dē na mi hai jette*². Joe no wani tanappoe dan? Sanhedde mi sa tanappoe so froekoe vo doe?

1. Foei.

2. Ik ben nog geheel slaperig.

ZESTIENDE LES.

DE TELWOORDEN ZIJN DE VOLGENDE.

Een.	Wan.
Twee.	Toe.
Drie.	Dri.
Vier.	Fe.
Vijf.	Eyvi.
Zes.	Siksi.
Zeven.	Sēbi.
Acht.	Aiti.
Negen.	Negi.
Tien.	Tien.
Elf.	Tien na wan, elfat.
Twaalf.	Tien na toe, twalfat.

Dertien.	Tien na dri.
Veertien.	Tien na fo.
Vijftien.	Tien na fyvi.
Zestien.	Tien na siksi.
Zeventien.	Tien na sēbi.
Achttien.	Tien na aiti.
Negentien.	Tien na negi.
Twintig.	Twinti.
Een en twintig.	Twinti na wan.
Twée en twintig.	Twinti na toe.
Dertig.	Dritentien.
Drie en dertig.	Dritentien na dri.
Veertig.	Fotentien.
Vier en veertig.	Fotentien na fo.
Vijftig.	Fyvitentien.
Vijf en vijftig.	Fyvitentien na fijvi.
Zestig.	Siksitentien.
Zes en zestig.	Siksitentien na siksi.
Zeventig.	Sebitentien.
Zeven en zeventig.	Sebitentien na sēbi.
Tachtig.	Aititentien.
Acht en tachtig.	Aititentien na aiti.
Negentig.	Negitentien.
Negen en negentig.	Negitentien na negi.
Honderd.	Hondro.
Honderd en vijf.	Hondro na fyvi.
Vijf honderd.	Fyvi hondro.
Duizend.	Doezoen.
Achttien honderd acht en tachtig.	Wan doezoen aiti hondro aiti-tentien na aiti.
De eerste.	Da fossi wan.
De tweede.	Dissi vo meki toe.
De derde.	Dissi vo meki dri.
Zondag, de eerste dag der week.	Sondēh, da fossi deh va wiki.
Maandag, de tweede.	Moendēh, dissī meki toe.
Dingsdag, de derde.	Toedeh wrokko, dissī meki dri.
Woensdag, de vierde.	Dridehwrokko, dissī meki fo.
Donderdag, de vijfde.	Fodehwrokko, dissī meki fyvi.

Vrijdag, de zesde.
Zaterdag, de zevende.

Frydeh, dissi meki siksi.
Sattrā, dissi meki sēbi.

www.libtool.com.cn
MUNTEN.

Twée en een halve stuiver.	Dri tibri.
Vijf stuivers.	Wan sreen.
Een gulden.	Fo sreen, wan pisifo.
Twée gulden.	Aiti sreen.
Tien gulden.	Tien pisifo; wan bigi karta.

ZEVENTIENDE LES.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

Het jaar heeft twaalf maanden, twee en vijftig weken en drie honderd vijf en zestig dagen. — Amerika werd in veertien honderd twee en negentig door c. COLUMBUS ontdekt. — De zeven dagen der week zijn Zondag de eerste, Maandag de tweede, Dingsdag de derde, Woensdag de vierde, Donderdag de vijfde, Vrijdag de zesde en Zaterdag de zevende dag. — Geef mij als het u beliest eenen gulden en ik zal er u vijf geven. — Negen *hoofdgelachten*¹ vindt men in de kolonie Suriname, als *Blanken*¹, *Indianen*², *Negers*³, *Karboegers*⁴, *Mulatten*⁵, *Mustiezen*⁶, *Kastiezen*⁷, *Poestiezen*⁸ en *Marrons*⁹.

1. *Bākkra*.
2. *Ingi* (of Karaibes, de eerste bewoners van de kolonie).
3. *Ningre* (of Afrikanen).
4. *Kaboegroe* (afstammende van een' Mulat met eene Negerin).
5. *Mulātta* (afstammende van een' Blanke met eene Negerin).

6. *Möstisi* (afstammende van een' Blanke met eene Mullattin).
7. *Kästisi* (afstammende van een' Blanke met eene Muzzizin).
8. *Poestisi* (afstammende van een' Blanke met eene Kasizin).
9. *Boesningre* (vlugtelingen die zich in de bosschen ophouden).
10. *Bigi gendri*.

2.

Meki wi go na combē. — A farra toemoesi. — Mi no kan go so farra, *bikassi*¹ mi dē siki pikienso. — A dē fo horro *vo wākka*². — Meki wi wakka na wättra-sei. — Da wēri tron hēsi vo troe. — Joe tan langa deja? — Teh bakka twalfoe horro. — Wi sa dē na aiti horro. — Tien horro fom kaba.

1. Want.

2. Gaans.

ACHTTIENDE LES.

Volzinnen, welke niet letterlijk in het Neger-Engelsch kunnen overgebracht worden.

OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Het regent.	Arreën dē fadon.
Het is dezer dagen zeer regenachtig geweest.	Toedri deh arreën ben fadon toemoesi.
Het waait.	Winti dē wai so tranga.
De zon heeft alreeds veel kracht.	Son dē tranga kaba.
Hoe schoon vertoonen zich gindsche plantaadjes.	Ka! sa da planasi jänna tan mooi.
Hun uitzigt is zeer schoon.	Vo si den a tan mooi kwutti kwutti.

Eene wandeling is zeer goed Wan kuiri mēki skien tan
voor de gezondheid. boen.

Hebt gij gezelschap bij u ge- Joe ben habi somma na joe?
had?

Wat spel hebt gij gespeeld? Hoe pleh oen ben plēh?

Ombre. Ombroe.

Dit is een spel dat nu zeer Da wan pleh, dissi dē noja
in de mode is. tranga na modo.

Waren er vele toekijkers. Foeloe somma ben go loekoe?

Ontzaggelijk veel. No boi.

Ik ben uw allernaaste buur- Mi de libi rēti na joe sei.
man.

Het eten is geroed. Njam njam klāri.

Gij zult niet te vergeefsch Joe no sa kon vo soso.
komen.

Maak geen geraas. No meki bālibāli.

Tot wederziens. Teh wi si wi srēfi bakka.

In het geheim. Kibri fāssi na jēsi.

Te voet gaan. Wakka nanga foetoe.

Te paard rijden. Rei na hāsi.

Ik wacht maar op uwe be- Na joe mi dē tan harki.
velen.

Verlaat u op mij. Poti joe srēfi na mi hannoe.

Ik ben gereed u te volgen. Djosno mi sa dē na joe bakka.

Ik zal het verantwoorden. Mi sa takki na fēsi vo datti.

NEGENTIENDE LES.

VORGWOORDEN EN VORGWOORDELIJKE UITDRUKKINGEN OM
VAN BUITEN TE LEEREN.

Ondertusschen.

Daarentegen.

Onderwijl.

Des te erger.

Kaba.

Ageën.

Na emro da tem.

Morro ōgri.

Des te beter.	Morro bettere.
Terwijl hij zingt.	Datem a singi.
Zoo gezegd zoo gedaan.	Sooden takki so den doe.
Toen ik er kwam.	Dissi mi ben kon.
Maar.	Marra, ma.
Zoo als gij wilt.	So leki joe wani.
Als gij kunt.	Iffi joe kan.
Zoo wel als ik.	So boen leki mi.
Ofschoon.	Alwassi.
Toch.	Tokkoe.
Nog.	Jette.
Of.	Offoe.
Ook.	Toe.
Want.	Bikassi.

TOEPASSING OP HET VOORGAANDE, OM TE VERTALEN.

San masra plisi? Hoe pleh da boi dē, datti a no kon, so mi kali hem? — A go na *snijri*¹, vo go teki klosi. — Masra! mi deja, da *basi*² sa kon srefi djosno nanga da klosi. — Masra, mi no ben kan kaba morro hesi. Kaba, joe ben pramisi mi, datti mi sa nabi mi jakti na Sondeh. San hedde joe pramisi mi dan, iffi joe sabi, datti joe na kan doe. *Mi no ben kan si na fēsi*³, hoe sanni sa passa. San dan? Datti mi ben sa kisi so mēni tra wrokko morro. A de vo datti hedde dissu va mi moesoe tan? No no masra, ma mi moesoe reppi alla mi klanti. Go wēh, joe na sa kisi na tratrom wrokko va mi morro. Hoe pleh den konoppo? Den konoppo va *Bakkrakondro*⁴, en noja den wani go na *Ningrekondro*⁵ so.

1. Snijder.

2. Baas.

3. Ik kan niet in de toekomst zien.

4. Nederland (Blankenland),

5. Afrika (Negersland).

TWINTIGSTE LES.

www.libtool.com.cn
Voorzetsels.

OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Sedert.	Sinsi.
Tot	Teh.
Bij.	Na.
Voor de deur.	Na fesi dorro.
Achter den stoel.	Na bakka stoeloe.
Onder de tafel.	Na onro taffla.
Op de bank.	Na tappoe banki.
In de straat.	Na inni strati.
Naar.	Na.
Regt over de brug.	Rēti na ābra broki.
Voor uwe moeite.	Vo joe moeiti.
Met.	Nanga.
Zonder.	Sōndro.
In de schaduw.	Na koulōe plēsi.
Tegen ons.	Gi wi.
Uit.	Kōnoppo.
Vóór mij opstaan.	Tan oppoe bifo mi.

TOEPASSING.

Zonder te werken. — waar woont de dokter? Regt over het stadhuis, achter de kerk en dicht bij de straat. — Waar gaat gij zitten? — Mij dunkt dat het beste is in de schaduw. Daar hebt gij eenen gulden voor uwe moeite. Onder den stoel ligt uw hoed. — De baas zeide het tegen ons. Sedert wanneer hebt gij dat gehoord? Zonder te weten waarheen, liep hij *langs de vest* ¹. Zij bleven vrienden tot den dood toe. Wij komen aanstonds uit de kerk. — Waar heeft de knecht het gelegd? Op den stoel, neen achter de deur. Och ² gij weet er niets van.

1. Na fottosei.

2. Kaba.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

Omdat de schaarschheid van woorden in deze taal in vele gevallen niet dan gebrekkige vertalingen toelaat, zoo is het van buiten leeren vooral van volzinnen, die zich niet letterlijk laten overzetten, hoogst noodzakelijk, ten einde daardoor de omzettingen van sommige uitdrukkingen en derzelver constructie te vatten. Dien ten gevolge laten wij hier ten slotte eenige gesprekken, uit het dagelijksche leven getrokken, volgen, die, zoo wij vertrouwen, door den vlijtigen beoefenaar van de voorafgaande lessen gemakkelijk zullen kunnen worden aangeleerd.

EEN ZIEKE EN EEN GENEESHEER. WAN SIKIWAN NANGA WAN DATTRA.

Ik heb u laten halen mijn- Mi ben sendi tēki joe Masra! heer!

Daar hebt gij wel aangedaan. Joe ben hābi rēti kwūtti kwūtti.

Zijt gij ongesteld? Joe no dē boen?

Ja, ik ben zoo koud, huiverig. Ai, mi hābi koulōe toemoesi.

Laat mij uwe tong zien. Meki mi si joe tongo.

Gij hebt een weinig koorts. Joe hābi koorsoe pikienso.

Welke medicijnen wilt gij Hoe medicyn joe wani gi mi? mij geven?

Ik zal u iets geven om in Mi sa gi joe wan sanni vo te wrijven. robi na inni.

Hoe bevindt gij u van daag? Fa joe tan tidēh?

Ik ben nog zeer ziek. Mi de siki vo troe jette.

Ik geloof dat ik zal sterven. Mi bribi mi go dedde.

Gij zijt niet zoo ziek, daar- Joe no dē so siki, no hābi voor behoefte gij niet te fredde vo datti.

vreezen.

Uwe koorts is af. Koorsoe kāba.

Neen neen, mijnheer! No no, dattra!

Tracht nu een weinig te slapen. Meki joe go slibi pikienso noja.

Morgen zal ik nog eens aan- Tamarra mi sa kon bakka. komen.

TWEË EN TWINTIGSTE LES.

www.libtool.com.cn

VAN HENEN HEER EN ZIJNEN
KNECHT.

VA WAN MASRA NANGA HEM
PORTOE-ROI.

Ali! die luijaard snorkt nog Ali! da lesiman de snorkoe
geloof ik. jette.

Wat beliest u, Mijnheer! Sa Masra plisi?

Zult gij opstaan jou slaper. Joe sa tanappoe joe slibiman.

Ik zal u leeren voor mij op Mi sa leri joe vo wiki bifo
te staan. mi.

Maar Mijnheer! —

Ma Mara! —

Durft gij nog spreken?

Joe habi hatti vo takki jette?

Het was twee uren toen ik Da ben toe horro, dissi mi
naar bed ging. go slibi.

Geef mij een schoon hemd Gi mi wan krien hempi son-
zonder zoo veel praats te dro vo takki so meni.
maken.

Ga naar de keuken en vraag Go na koekroe aksi da oe-
aan de meid of de koffij man, iffi koffi no boli jette.
nog niet gereed is.

Ga zien hoe laat het is. Go loekoe hoe meni horro
wi de.

Het is omtrent zeven uren. A de pikien morro sēbi horro.

Ali! waar blijft gij met mij- Ali! hoe plesi joe de tan
ne schoenen. nanga mi soeso.

Hebt gij ze nog niet schoon Jōe no krien den jette?
gemaakt?

Zijtgij gisteren bij den schoen- Joe ben go jesredēh na da
maker geweest? soesoemakri?

Wanneer zal ik ze krijgen? Hoe tem mi kisi dem?

Van dezen morgen.

Na dissi mamatem.

Ga dan zien of ze nu al Go loekoe dan iffi dem sa
klaar zullen zijn. klari noja so kaba.

Zeg aan den baas, dat hij Takki gi da basi meki hem
zelf ook mede kome. srēfi kon toe.

Hier is hij, Mijnheer! ik kwam A de dejaso Masra mi miti
 op weg hem tegen. hem na passi.
 Gij doet wel dat gij komt, Joe doe boen datti joe kon,
 want ik begon alreeds te bikassi mi begin vo kroe-
 knorren. toe kaba.
 Laat ons zien of mij de schoe- Meki wi si offoe da soesoe
 nen passen zullen. sa fiti mi.
 Laat mij alleen begaan. Meki mi doe mi wawan.

DRIE EN TWINTIGSTE LES.

DRIELFDE.

DA SĒŪI WAN.

Steek uw voet eens regt uit. Troesoe joe foetoe tranga na
 inni.
 Zij zullen eer barsten. Den sa priti morro hēai.
 Zij zijn te naauw. Den naauw toemoosi.
 Twee kousen zijn ook vrij dik. Toe kousoe dikki vo troe toe.
 Ik heb twee paren aan. Mi wēri toe pāra.
 Zij knellen mij evenwel nog. Den pingi mi jette.
 Gij zult geen half straatje Joe no sa wakka wan hal-
 gegaan zijn of het zal over foe strati iffi a sa passa.
 wezen.
 De hielen zijn niet hoog ge- Da hili no hei noffo.
 noeg.
 Gij hebt mij niet gezegd die Joe no ben takki gi mi vo
 hooger te maken. meki den morro hei.
 Ik dacht dat dit niet noodig Mi ben memre datti dissi na
 ware. habi wrokko vo dē.
 Ik doe nooit anders als het- Mi no dē doe morro, lēki den
 geen mij belast wordt. takki gi mi.
 Bevalt het leder u? Da lēri dē boen na jōe?
 Ja, — nu, ik zal ze dan Ai, — joe sabi, mi sa hōli
 maar houden. den kaba.

VIER EN TWINTIGSTE LES.

www.libtool.com.cn

VAN EENE THEEVISITE.

VA WAN THEVISITI.

Het is gezelschap, dat gij Da somma, dissi dé kon loe-
krijgt. koe joe.

Wel, wat is dat liefjes! Ka, fa a mooi!

Hebt gij nog thee van laatst? Joe habi da thē va tradēh
jette?

Neen, maar deze is beter. No, ma dissi de morro bettere.
Hoe hebt gij gevaren sedert Hoe fa joe tan sinsi Sondēh?
Zondag?

Ik ben redelijk wel geweest, Mi ben dē boen noffo, mara
maar hoe is het met u? fa joe tan?

Ik ben een weinig verkouden. Mi dē ferkoutoe pikienso.

Hoe durft gij dan uitgaan? Hoe fa joe habi hatti vo go
dan na dorro?

Ik was begeerig u te zien. Mi ben hangri vo si joe.

Ik bemin uw gezelschap zeer. Mi lobi vo dē nanga joe vo troe.

Het doet mij leed, dat ik uwe A hatti mi, mi no ben sabi,
onpasselijkheid niet gewe- datti joe no ben dē boen.
ten heb.

Ik zou niet verzuimd hebben Mi no ben sa drai vo kon loe-
u te komen bezoeken, in- koe jōe, iffi mi ben sabi
dien ik het geweten had. datti.

Ik ken uwe genegenheid te Mi sabi joe boen hatti vo mi.
mijwaarts.

Laat ons nu naar mijne ka- Meki wi go na mi kamra.
mer gaan.

Ga vooruit, ik zal u volgen. Ga na fesi, mi sa wakka na
joe bakka.

Al die complimenten zijn Allā da flausoe dē vo soso.
onnoedig.

Men moet geene komplimen- Kompē no moe mēki flausoe
ten maken onder goede nanga malkāndra.
bekenden.

VIJF EN TWINTIGSTE LES.

Mijnheer A heeft mij belet Masra A ben sendi aksi mi
laten vragen! iffi mi dē na hosso!

In waarheid gij neemt te veel Vo troe joe dē trobi joe srēfi
moeite. toemoesi.

De Heer P heeft mij alweder Masra P ben tjarri mi wan
een geschenk uit Engeland njoen presenti ageen va En-
medegebragt. glisi kondro komoppo.

Ik wil wedden van ja. Mi wani sēki-han ai.

En ik wil wedden van neen. En mi wani seki-han no.

Om wat wilt gij wedden? Vo hoe sanni joe wani se-
ki-han?

Om een pond beste thee. Vo wan pontoe boen thē.

Top. A boen.

Maar wie zal de twist be- Ma hoe somma sa koti da
slechten? kroetoe?

Ik ben niet gehouden u te Mi no moesoe bribi joe iffi
gelooven. mi no wani.

Ik wil niet meer wedden. Mi no wani haswa morro.

Gij doet wel, want gij zoudt Joe doe boen, bikassi joe
het verloren hebben. ben sa lassi.

Laat ons daar een speldje bij Mēki datti tan so mara.
steken.

ZES EN TWINTIGSTE LES.

VAN DE NEGERS OF SLAVEN.

VA NINGRE.

De Negers zijn de vlijtigste Ningre dē da tranga wrok-
werklieden als zij hunnen koman iffi den si den
meester zien. masra.

Maar aanstonds ligt hamer Mara so hēsi driktoro no drai
 en dissel aan een' kant zoo hem bakka, den hiti ham-
 ras de direktEUR eener ra nanga desle na wan
 plantaadje van huis is. sei.

Dat is niet anders al zijn ze Datti no dē tra fassi alwasssi
 zelfs vrije Negers. da frien ningre srēfi.

Wat noemt gij een Bastiaan? Hoe sanni joe kali wan Bas-
 sian?

Een Bastiaan of zwarte offi- Wan Bassian offoe blakka
 cier, is zoo veel als opzig- officier dē wan somma,
 ter over de slaven en aan dissi habi vo takki na nin-
 wien de direktEUR het werk, gre, en na hem abra da
 dat de slaven doen moeten, driktorolibida wrokko, dis-
 belast, die altijd vrij van si da Ningre moesoe doe, a
 werk is, en dragende eene no habi vo doe wan wrok-
 zweep bij zich, om de on- ke, en moesoe tjarri alla
 willigen en luiards te tem wan wipi na hannoe,
 straffen. vo fom da lēsiman en den,
 dissi no wani wrokko.

Somtijds worden de slaven Sontem da Ningre kon siki;
 ziek;

in dat geval gaan zij naar na datti fasi den go na siki-
 een ziekenhuis oma te her- hosso vo meki den go-
 stellen. soentoe.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES.

VAN DE JAGT.

VA HONTI.

Jongen, neem het geweer en Boi, tēki da gon nanga hon-
 den jagtzak mede, misschien ti-sakka, sontem mi finni
 vind ik wat te schieten. wan sanni vo soetoe.

Roep mijne jagthonden, wij Kāli mi honti-dago wi sa go
 zullen boschwaarts gaan, na inni boesi vo si.

welligt is er iets te schieten, Iffi mi kan si wan sanni vo
 het zij soetoe, lēki
 hartebeest, dia,
 wild varken, pingo,
 buffel, boffo,
 konijn of haas. konikoni offoe hēh.

Men treft juist niet alle da- Alla dēh mi no dē finni so
 gen wild aan, maar als sanni, mara iffi joe soe-
 men wat schiet kan men toe wan sanni, dan joe kan
 twee of drie dagen daar njam toe offoe dri deh va
 van eten. hem-

En als het water mij belet En teh hēh wattrā dē tappoe
 het bosch in te gaan, dan mi vo go na boesoe, dan
 schiet ik aan de kanten mi dē soetoe na seisei
 wilde duiven, boesoe duivi,
 leguanen of kauwriers, leguana offoe kauri,
 of wel papegaaijen, papagaai,
 snippen, snepi,
 eendvogels, doksi,
 zwarte raven, enz. tūngifoāloe, ens.

ACHT EN TWINTIGSTE LES.

VAN HET PLANTAADJE-LEVEN.

DA PLANASI-LIBI.

Ik moet zeggen dat het plan- Mi moesoe takki, a dē wan
 taadje-leven niet onverma- plisirī libi na planasi, al-
 makelijk is, ofschoon het wassi a habi hem brokko
 zoo wel als andere standen hedde toe so leki alla tra
 zijne zorgen heeft. libi.

Dat is waar; maar ik geloof A troe; mara mi no bribi
 niet, dat men op alle plan- datti na alla planasi so
 taadjes een genoeglijk wan boen libi dē.
 leven leidt.

Men moet vroeg opstaan om A dē vo wiki froekoe vo go
het werk na te zien. lōekoe wrokko.

Een goed directeur moet on- Wan boen driktoro moesoe
dervinding hebben; habi ondrovindi;

een behoorlijk toezigt m. wan loekoe boenboen dē
maakt hem in staat gerin- meki hem koni vo dressi
ge ongesteldheden der sla- pikien siki soso va nin-
ven te genezen. gre.

Hij moet 's morgens het werk A moesoe go loekoe boen
der negers behoorlijk na- boen na mamatem da
zien of de wachters wel wrokko va ningre, iffi da
oppassen in de bananas- waktiman loekoe boenboen
en taijer-gronden; na bananna- nanga tayā-
gron.

of het koren ook overlast iffi da karoe dē pasma vo
lijdt van veel onkruid. da soso wiwiri, dissi dē
gro na hem sei.

Hij moet opmerken of er haast A moesoe si iffi pikien mor-
koffij te plukken zal we- ro a sa dē tem vo pikki
zen, en of de katoenknop- koffi, en iffi da katoen-
pen niet haast breken. knoppoe dē tem vo broko
katoen.

NEGEN EN TWINTIGSTE LES.

*Verzameling van woorden in het dagelijksche leven.
dikwijls voorkomende en voor het grootste gedeelte
niet in de voorgaande oefeningen gebruikt.*

VAN HET MENSCHELIJK LICHAAM.

Het ligchaam.

Da skien.

Het hoofd.

Da hedde.

Het aangezicht.

Fēsi.

Het voorhoofd.

Fēsi hēdde.

Het achterhoofd.	Bakka hēdde.
De wangen.	Sēi moffo.
De hersenen.	Tonton va hedde.
De oogen.	Hai.
Het haar.	Wiwiri.
De wenkbraauwen.	Haiwiwiri.
De neus.	Nōso.
De ooren.	Jēsi.
De neusgaten.	Nōso-ōlo.
De mond.	Moffo.
De tong.	Tōngo.
De tanden.	Tisi.
De kiezen.	Bigi tisi.
De kin.	Kakebeen.
De hals.	Nēki.
De gorgel.	Trōtro.
De schouders.	Skouwroe.
De handen.	Hānoe.
De armen.	Tappoe-hanoē.
De ellebogen.	Bakka-hanoē.
De ruggegraat.	Mindri-bakka bonjo.
De vuist.	Kofoe.
Het vleesch.	Mēti.
Het vel.	Boeba.
Het bloed.	Bloedoe.
De buik.	Bēle.
De borst.	Fesi-hatti (bobi).
De ribben.	Rēbiki.
De navel.	Koemba.
Het hart.	Hatti.
De lever.	Lēvri.
De long.	Foēgoe-foēgoe.
De gal.	Bitā.
De billen.	Gōgo.
De adem.	Blo.
Het speeksel.	Spiti.
Tranen.	Wāttra-hai.
Zweet.	Zwēti.
De hoest.	Hoestoe.

De hik.	Tiko-tiko.
Zeere oogen.	Soro hai.
Duizeling.	Hai-drai.
Aderlating.	Poeloe-bloedoe.
Een droom.	Wan dreem.
Een leugen.	Wan lēh.
Een wissewasje.	Wan soso-sanni.
Eene lastering.	Gongosa.
Een verwijt.	Wan kossi-kossi.
Een zoen.	Wan bossi.
Eene neiging.	Wan kossi.
De stem.	Da takki.
De zwier, opschik.	Da prōdo.
De gezondheid.	Tan-boen va skien.
De schoonheid.	Da mooi va skien.
De lelijkheid.	Takkroe va skien.

VAN HET HUIS EN HETGEEN ER AAN VERBONDEN IS.

Het fundament, grondslag.	Da plēh da hossi dē tanappoe.
Het dak.	Tappoechōsso.
De muur.	Seiplanga.
De zijkamer.	Visitikamra.
De slaapkamer.	Slibikamra.
De trap.	Trappoe.
Het pakhuis.	Maksien.
Het gemak.	Pikienhosso.
Een tuin.	Wan djarri.
Steenen.	Stoon.
Kalk.	Kalki.
De vlam, licht.	Faya, lēti.
De rook.	Da smōko.
Hout.	Hoedoe.
Kolen.	Klofaya.
Asch.	Assi.
Een vat wijn.	Wan bāli wini.
Roode wijn.	Rēdi wini.

Witte wijn.
Verschaalde wijn.
Een tafelbord.
Een plat bord.
Een lepel.
Eene vork.
Een mes.
Een schotel

Witti wini.
Soewa wini.
Wan plēti.
Wan platto plēti.
Wan spoen.
Wan forko.
Wan nēfi.
Wan bigi plēti.

ETWAREN.

Gekookt vleesch.
Gebraden vleesch.
Gestoofd vleesch.
Wildbraad.
Ossenvleesch.
Varkensvleesch.
Schapenvleesch.
Spek.
Gerookt spek.
Ham.
Brood.
Versch brood.
Korst.
Kruim.
Roggebrood.
Pap.
Melk.
Room.
Eijeren.
Koek.
Rijst.
Gort.
Suiker.
Suikerriet.

Bōli mēti.
Braai mēti.
Stofoe mēti.
Boēsi mēti.
Kaūmēti.
Hagoemēti.
Skapoemēti.
Spēki.
Smoko spēki.
Hammēti.
Bredde.
Farsi bredde.
Boeba va bredde.
Inni va bredde.
Blakka bredde.
Pappa.
Melki.
Fattoe va melki.
Eksi.
Koēkoe.
Arysi.
Grotto.
Soekroe.
Keen.

VOGELN.

Een vogel.	Wan foulœ.
Eene hen.	Wan mām̃ma foālœ.
Een haan.	Wan kaka.
Eene gans.	Wan gansi.
Een eendvogel.	Wan doksi.
Eene zwaluw.	Wan swarinpi.
Eene groote snip.	Wan skrœeriki.
Een papegaai.	Wan papegai.
Een perreket.	Wan prakiki.
Een nachtegaal.	Wan tjôtjo.

VISSCHEN EN ZEE-DIEREN.

Eene waterschildpad.	Wan arakakka.
Eene zeeschildpad.	Wan klapē.
Garnalen.	Sār̃ra sār̃ra.
Krabben.	Krabboe.
Rogge.	Sipari.
Aal, paling.	Snēkifissi.
Schelvisch.	Skilfissi.
Kabeljauw.	Bakjauw.
Stokvisch.	Tokofissi.

INSEKTEN EN KRUIPENDE DIEREN.

Eene honigbij.	Wan marbansœ.
Eene mug.	Wan maskita, mampira.
Eene luis.	Wan lōso.
Eene vlo.	Wan dāgoloso.
Eene weeglu.	Wan fio-fio.
Eene mier.	Wan mira.
Eene vlieg.	Wan flei.
Een kakkerlak.	Wan kaklaka.

Eene spin.
Eene slak.
Eene padde.
Eene slang.

Wan annansi.
Wan pakro.
Wan todo.
Wan snēki, aboma.

VIERVORSTIGE DIEREN.

Een hond.
Eene kat.
Eene rat.
Eene muis.
Een aap.
Eene koe.
Een os.
Een bul.
Een ezel.
Een schaap.
Eene geit.
Een bok.
Een paard.
Een varken.
Een speenvarken.
Een wild varken.
Een schildvarken.
Een stekelvarken.
Een tijger.
Een leeuw.
Een olifant.
Een buffel.

Wan dāgo.
Wan poesi-poesi.
Wan arätta.
Wan muisi-muisi.
Wan kēsi-kēsi.
Wan kau.
Wan kapadoekau.
Wan boeroekau.
Wan ezel.
Wan skapoe.
Wan kabrita.
Wan boko-boko.
Wan hasi.
Wan hagio.
Wan pikien hagio.
Wan pingo.
Wan kapasi.
Wan gingamaka.
Wan tigri.
Wan leeuw.
Wan asauw.
Wan boesikau bofflo.

Ivoor.
Lood.
Koper.
Staal.
IJzer.

Asauw tisi.
Loto.
Kopro.
Staal.
Iesri.

Tin.
Goud.
Zilver.

Tinni.
Goutoe.
Silvri.

www.libtool.com.cn

Een jood.
Een goochelaar.
Een kuiper.
Een chirurgijn.
Een apotheker.
Een dokter.

Wan djoe.
Wan tōfroeman.
Wan koepaman.
Wan sjoeroesjen.
Wan Aptēkri.
Wan dāttra.

GEREEDSCHAPPEN.

Eene zaag.
Eene boor.
Eene bijl.
Eene nijptang.
Een hamer.
Eene schaaf.
De passer.
Een slijpsteen.
Eene schop.
Eene hark.
Touwwerk.
Zijde.
Garen.

Wan sā.
Wan bōro.
Wan haksi.
Wan nyptan.
Wan hamra.
Wan skafoe.
Da pasra.
Wan slypistoone.
Wan skōpoe.
Wan harki.
Tetēh.
Sy-tetēh.
Tetēh.

DERTIGSTE LES.

www.libtool.com.cn

OM TE VERTALEN.

Poti ningre! mi kon vo sori
 Joe *boen libi*¹, *di*² tan na joe;
 Ma bifo mi go *takki tori*³,
 Gi mi joe woord vo harki toe.

Da libi wan Gado, di wiki
 Nā neti vo joe nanga mi
 Na deh wi njam-njam en na siki.
 Da troost va boen libi de gi.

No wani *tra*⁴ leki boen hedde
 Va piple, vo lobi wawan,
 No aksi *gran sanni*⁵, no fredde,
 Ma boen hatti vo ibriwan.

A takki gi piple, in gronseki,
 »Bifo alla sanni na gron
 »Joe lobi joe Gado, no meki
 »Tra gado va hoedoe of ston.”

»Na pipli joe si alla brara,
 »Mi takki, no koli trawan,
 »No trobi, joe jēri, joe brara;
 »Ma helpi hem hoe tem joe kan.”

Dan boen joe sa miti na passi,
 No ogri sa fom joe na *gron*⁶,
 Na dedde joe kali *reetsfasi*⁷,
 »*Gran tangi*⁸ mi Gado, mi kon!”

1 Gelukzalig leven.	5 Onmogelijke dingen.
2 Verkorting van <i>dissi</i> , dat.	6 Geene ramp zal u ter ne-
3 Ga verhalen.	der drukken.
4 Verkorting van <i>trasanni</i> ,	7 Met regt.
anders.	8 Ik dank u.

Aanmerking. Ik heb deze dichtregels hier alleen laten volgen als eene geringe proeve om aan te toonen, dat het Neger-Engelsch ook zeer vatbaar is voor den gebondenen stijl, om daardoor dichterlijk begaafden, in de kolonie en het moederland, uit te noodigen tot het zamenstellen van zedelijke en godsdienstige Lieder en ter opwekking en beschaving der Negerbevolking in onze kolonie Suriname. Ingang zouden zij gewis vinden, daar men het muzikale hen niet ontzeggen kan, die gretig ieder uur van den dag dans en lied ontvangen, als de welkomste vrienden van hun leven.

En hiermede houde ik mijne taak voor als nu afgedaan. Dit weinige zal genoeg zijn om niet geheel vreemdeling te blijven in de Neger-Engelsche taal, en men gebruike het om er verder op voort te bouwen.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

www.libtool.com.cn